DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14547097

Copak roste v Hnojicích?

What grows in Hnojice village?

Václav Dvořák[1] & Martin Dančák[2]

1) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Botanická zahrada, U Botanické zahrady 1232/7, CZ-779 00 Olomouc; e-mail: vaclav.dvorak@upol.cz
2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: martin.dancak@upol.cz

Abstract: The botanical excursion to the surroundings of the village of Hnojice, located in the Haná region of central Moravia, took place on June 1, 2024. The excursion explored the agricultural landscape and adjacent areas of the Litovelské Pomoraví Protected Landscape Area. Along the approximately 10 km route, we recorded several noteworthy plant species, including *Thalictrum lucidum*, *Pseudolysimachion maritimum*, *Silene baccifera* and the very rare and endangered *Carex strigosa*. The discovery of *C. strigosa* represents a significant range extension for this species, which had not been previously documented in the Haná region. Additionally, the excursion identified several populations of recently expanding grasses, such as *Vulpia myuros* and *Puccinelia distans*.

Keywords: agricultural landscape, central Moravia, floodplain forests, floristic data, Haná region, Litovelské Pomoraví PLA, urban flora

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

Exkurzní trasy směřující do intenzivně zemědělských krajin hanáckého regionu nebývají v rámci akcí pořádaných Moravskoslezskou pobočkou ČBS časté. I proto jsme pro třetí exkurzi roku 2024, která se uskutečnila 1. června, zvolili trasu začínající v obci Hnojice (obr. 1). Volba počátečního místa nebyla nahodilá, Hnojice patří mezi urbanisticky zachovalé obce severní části Hané (Kšír 1956) a hned na začátku exkurze jsme si mohli demonstrovat nejenom typickou hanáckou náves typu okrouhlice, ale také příklady hanáckých obytných budov s hospodářským dvorem. Po architektonicko-urbanistickém úvodu jsme se vydali vstříc botanické náplni zhruba 10 km dlouhé trasy, která končila na železniční stanici v obci Střeň.

Deset účastníků pod vedením autorů tohoto příspěvku postupně překonalo několik vodotečí – Říčí potok, Tepličku, Oskavu a Benkovský potok. V intenzivně zemědělské krajině utvářené střídajícími se velkolány cukrové řepy a ječmene (obr. 2) jsme se zprvu pohybovali ladně, později s hendikepem bahnitých nánosů z mokrých polí – kus Hnojic si tak každý účastník nesl po celou trasu s sebou. O to více vynikl náročný výškový profil trasy, na které jsme překonali klesání šesti metrů.

Trasa z botanického pohledu gradovala ve směru Litovelského Pomoraví. K dobrým nálezům jistě patřily druhy žluťucha lesklá (*Thalictrum lucidum*; obr. 3), rozrazil

Obr. 1. Hnojická náves s dominantním kostelem Nanebevzetí Panny Marie. – Obr. 2. Pohled na svatokopeckých ostroh přes hanácké obilné lány. – Foto V. Dvořák

Obr. 3. Žluťucha lesklá (*Thalictrum lucidum*) na okraji kosených luk. – Obr. 4. Vzácná ostřice hubená (*Carex strigosa*) nově nalezena také na severní Hané. – Foto V. Dvořák

klasnatý (*Veronica maritima*), r. horský (*V. montana*), ostřice pobřežní (*Carex riparia*), o. trsnatá (*C. cespitosa*), či nadmutice bobulnatá (*Silene baccifera*). Netradiční stanoviště pro svízel severní (*Galium boreale*) představoval okraj pole. Exkurze rovněž přinesla několik nových lokalit pro v posledních letech intenzivně se šířící trávy mrvku myší ocásek (*Vulpia myuros*) a zblochanec oddálený (*Puccinelia distans*).

Vrcholem exkurze se stal fytogeograficky výjimečný nález silně ohrožené ostřice hubené (*Carex strigosa*; obr. 4), která se až doposud regionu Hané a jejím úvalům snad až nepochopitelně vyhýbala. V Oskavském lese, zhruba v polovině exkurzní trasy, se nám podařilo nalézt jeden bujný trs této ostřice. Závěrečnou otázkou však zůstává, zda se jedná o výskyt ojedinělý, nebo druh pro svou vizuální podobnost s běžnou o. lesní (*Carex sylvatica*) uniká pozornosti botaniků.

Použité zdroje

Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.

Kšír J. (1956): Lidové stavitelství na Hané. Díl I. Území, obydlí a stavební materiál. – Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, Praha.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavil V. Dvořák)

Nálezy označené (OL) jsou dokladovány v herbáři Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Seznam lokalit

1. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Strukov (distr. Olomouc): trávníky při autobusové zastávce na jižním okraji obce, 49°43'54"N, 17°10'37"E, 229 m n. m.
2. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Hnojice (distr. Olomouc): trávníky na hnojické návsi, 49°42'57"N, 17°13'24"E, 229 m n. m.
3. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Hnojice (distr. Olomouc): lesní okraje na západním okraji obce při silnici č. 447, 49°42'54"N, 17°13'02"E, 227 m n. m.
4. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Žerotín (distr. Olomouc): meliorační kanál v polích mezi Hnojicemi a silnicí Žerotín-osada Krnov, 49°42'45"N, 17°12'05"E, 224 m n. m.
5. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Žerotín (distr. Olomouc): okraje silnice mezi Žerotínem a osadou Krnov, 49°42'56"N, 17°11'38"E, 226 m n. m.
6. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Žerotín (distr. Olomouc): litorál a vodní plochy Tepličky na jižním okraji Žerotína, 49°42'59"N, 17°11'21"E, 225 m n. m.
7. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Žerotín (distr. Olomouc): louka na severním okraji Oskavského lesa, 49°42'43"N, 17°11'04"E, 225 m n. m.
8. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6269c, Štěpánov-Novoveská čtvrť (distr. Olomouc): Oskavský les, podél lesní cesty v jv. části lesa, 49°42'17"N, 17°11'21"E, 224 m n. m.
9. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6369a, Štěpánov-Novoveská čtvrť (distr. Olomouc): okraje pole pod jižním okrajem Oskavského lesa ve směru silnice č. 446, 49°41'59"N, 17°10'56"E, 226 m n. m.
10. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6369a, Štěpánov (distr. Olomouc): okraje luk a polí při cestě mezi střeňskou hájenkou a Novoveskou osadou, 49°41'34"N, 17°10'49"E, 225 m n. m.
11. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6369a, Štěpánov (distr. Olomouc): tůně a jejich okraje mezi železniční tratí a Hájenkou, 49°41'31"N, 17°10'12"E, 225 m n. m.
12. 72. Zábřežsko-uničovský úval, 6368b, Štěpánov (distr. Olomouc): mokřady v lužním lese v nivě Kobylníku a přilehlé lesy, 49°41'58"N, 17°09'56"E, 225 m n. m.

cévnaté rostliny

Acer negundo: 3; *A. pseudoplatanus*: 3; *Aegopodium podagraria*: 2; *Aethusa cynapioides*: 12 (NT/C4a); *A. cynapium*: 5; *Alchemilla acutiloba*: 12; *A. monticola*: 7; *Alisma plantago-aquatica*: 11; *Anagallis arvensis*: 9; *Anthoxanthum odoratum*: 7; *Arenaria serpyllifolia*: 2; *Armoracia rusticana*: 6; *Arrhenatherum elatius*: 7;

Bellis perennis: 1, 2; *Bryonia alba*: 4;

Calamagrostis canescens: 12; *Callitriche stagnalis*: 11; *Cardamine impatiens*: 12; *Carduus crispus*: 3; *Carex acuta*: 12; *C. acutiformis*: 4; *C. brizoides*: 8; *C. cespitosa* (NT/C4a): 12; *C. hirta*: 6; *C. pallescens*: 12; *C. remota*: 8; *C. riparia* (NT/C4a): 11, 12; *C. spicata*: 2, 8; *C. strigosa* (VU/C2): 8 (OL); *C. sylvatica*: 8; *C. vesicaria*: 11; *Cerastium glomeratum*: 2; *C. holosteoides* subsp. *vulgare*: 7; *Chaerophyllum aromaticum*: 7; *Chelidonium majus*: 2; *Circaea lutetiana*: 11; *Cirsium canum*: 7; *Colchicum autumnale*: 7; *Consolida regalis*: 9; *Convallaria majalis*: 11; *Cornus sanguinea*: 8; *Cuscuta europaea*: 10;

Dactylis glomerata: 7; *D. polygama*: 8;

Equisetum palustre: 4; *Erodium cicutarium*: 2; *Euonymus europaeus*: 3; *Euphorbia helioscopia*: 4;
Fallopia convolvulus: 4; *Festuca arundinacea*: 8; *Filipendula ulmaria*: 8;
Galium aparine: 3; *G. boreale* (LC/C4a): 10; *G. mollugo* (DD/C4b): 6; *G. sylvaticum*: 12; *Genista tinctoria*: 12; *Geranium palustre*: 7; *G. phaeum*: 12; *G. pratense*: 7; *G. pusillum*: 2; *Geum urbanum*: 8; *Glyceria fluitans*: 11; *G. maxima*: 3, 4;
Hemerocallis fulva: 10; *Holcus lanatus*: 10; *Humulus lupulus*: 10; *Hypericum hirsutum*: 8; *H. perforatum*: 6; *Hypochaeris radicata*: 1, 2;
Impatiens noli-tangere: 11; *I. parviflora*: 8; *Inula salicina*: 10; *Iris pseudacorus*: 10, 12;
Juncus effusus: 4;
Knautia arvensis: 10;
Lapsana communis: 2; *Lathyrus pratensis*: 7; *L. tuberosus*: 10; *L. vernus*: 12; *Leucanthemum ircutianum*: 7; *Linaria vulgaris*: 6; *Lycopus europaeus*: 8; *Lychnis flos-cuculi*: 12; *Lysimachia nummularia*: 2;
Melampyrum nemorosum: 8; *M. pratense*: 12; *Milium effusum*: 8; *Molinia arundinacea*: 12; *Myosotis arvensis*: 5;
Oxalis acetosella: 12;
Persicaria amphibia: 4; *P. lapathifolia*: 4; *Peucedanum palustre*: 12; *Phalaris arundinacea*: 4, 8; *Pilosella officinarum*: 2; *Plantago lanceolata*: 2; *P. media*: 1, 2; *Poa nemoralis*: 8; *Populus nigra* var. *italica*: 4; *Portulaca oleracea*: 6; *Potentilla anserina*: 8; *P. argentea*: 10; *P. erecta*: 12; *Primula elatior*: 8; *Puccinelia distans* (CR/C1): 5 (OL);
Ranunculus acris: 7; *Rhamnus cathartica*: 3; *Rorippa palustris*: 4; *Rosa dumalis*: 10; *Rubus ×idaeoides*: 3; *Rumex acetosa*: 7; *R. crispus*: 9; *R. sanguineus*: 8, 11;
Sambucus nigra: 3; *Sanicula europaea*: 12; *Scrophularia nodosa*: 12; *Silene baccifera* (NT/C3): 10; *S. vulgaris*: 3; *Sparganium erectum*: 6; *Spirodela polyrhiza*: 6; *Stachys palustris*: 11; *S. sylvatica*: 8; *Stellaria graminea*: 3; *S. holosteoides*: 12; *Symphytum officinale*: 7;
Thalictrum lucidum (NT/C3): 10, 11; *Thlaspi arvense*: 5; *Tilia cordata*: 8; *T. platyphyllos*: 3, 8; *Tragopogon pratensis*: 2; *Trifolium dubium*: 7; *T. pratense*: 7; *Trisetum flavescens*: 7;
Urtica dioica: 2, 12;
Veronica arvensis: 2; *V. maritima* (VU/C3): 10, 11; *V. montana* (LC/C4a): 11; *V. officinalis*: 12; *V. polita*: 5; *Vicia cracca*: 7; *V. sativa*: 10; *V. tetrasperma*: 10; *Viola arvensis*: 5; *V. riviniana*: 8, 12; *Vulpia myuros* (NT/C3): 1 (OL), 2 (OL), 10.